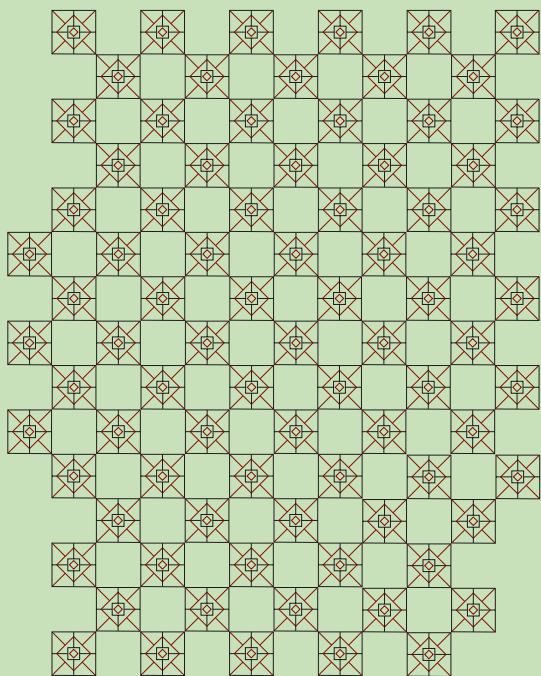

Retro **SPEKTIVE**

*Znanstvena revija za
zgodovinske in
sorodna področja*

I/2
2018

Retro **SPEKTIVE**

*Znanstvena revija za
zgodovinske in
sorodna področja*

Glasilozdruženja za promocijo kulturne dediščine,
raziskav in novih tehnologij – Retrospektive

Mednarodni uredniški odbor: dr. Peter Mikša (SI) (ODGOVORNI UREDNIK),
dr. Kornelija Ajlec (SI) (GLAVNA UREDNICA),
Maja Vehar (SI) (TEHNIČNA UREDNICA),
dr. Matija Zorn (SI),
dr. Petra Testen Koren (SI),
dr. Božo Repe (SI),
dr. Yoshitome Kota (JP),
dr. Sanja Petrović Todosijević (SRB).

Strokovna sodelavka: mag. Ana Marija Lamut

Za znanstveno vsebino tekstov in točnost podatkov odgovarjajo avtorji. Prav tako morajo poskrbeti za avtorske pravice za objavljeno slikovno in drugo gradivo, v kolikor je to potrebno. Ponatis člankov in slik je mogoč samo z dovoljenjem uredništva in navedbo vira.

Redakcija tega zvezka je bila zaključena 16. decembra 2018.

Prevodi: FuroCat d.o.o. (angleščina)
Lektoriranje: Maja Vehar
Naslovnica: Tjaša Krivec
Oblikovanje in oprema: Jure Stušek
Prelom in tisk: PODOBA d.o.o., Celjska cesta 7, SI-3250 Rogaška Slatina
Naklada: 100 izvodov

Cena izvoda: 15 €
Letna naročnina: 25 €

Izdaja: Združenje za promocijo kulturne
dediščine, raziskav in novih
tehnologij – Retrospektive
Slovenska cesta 9b, SI-1000 Ljubljana, Slovenija

info@retrospektive-journal.org
www.retrospektive-journal.org

ISSN: 2630-3426 (TISKANA IZDAJA)
2670-4013 (SPLETNA IZDAJA)

KAZALO VSEBINE

<i>Članki</i>	5
ŽENSKI ALPINISTIČNI TEČAJ V VRATIH LETA 1949	6
<i>Jure K. Čokl</i>	
"EDINOLE SAHARA JE ČISTO SUHA." UVEDBA PROHIBICIJE IN NJEN ODMEV V ČASNIKIH AMERIŠKA DOMOVINA IN GLAS NARODA	26
<i>Žan Grm</i>	
ODZIV NA VOJNO V VIETNAMU V SLOVENIJI MED LETOMA 1964 IN 1972	54
<i>Branko Ocvirk</i>	
PRAZNIK DELAVSKE POMLADI: SPOMINSKA OBELEŽJA VELIKI TEKSTILNI STAVKI V KRANJU	76
<i>Ivan Smiljanić</i>	
MEJE NA STARIH KARTOGRAFSKIH PRIKAZIH OZEMLJA SLOVENIJE	108
<i>Matija Zorn, Primož Gašperič</i>	
<i>Poročila</i>	125
HISTORY FEST	126
<i>Monika Močnik</i>	
KONTAKTI AVTORJEV	134

HISTORY FEST

Monika Močnik

Med 28. majem in 2. junijem 2019 je v organizaciji *Udruženja za modernu historiju/Udruga za moderno povijest Sarajevo* pod vodstvom dr. Husnije Kamberovića potekal že tretji mednarodni *History Fest*. Če je bilo v preteklem letu prizorišče dogajanja ves čas v Sarajevu, so letos dogodki (okrogle mize, doktorske in magistrske delavnice, predstavitve knjig, predavanja idr.) potekali kar na štirih različnih lokacijah: v Sarajevu, Banja Luki, Konjicu in Mostarju. Glavna tema in rdeča nit letošnjega History Festa z naslovom *Pad berlinskog zida i slom socijalizma u Evropi 1989. godine: Uzroci. Kontekst. Posljedice* je bila 30. obletnica padca Berlinskega zidu. Slednji predstavlja uvod v spremembe, ki so jih narekovali prelomni dogodki leta 1989.

Prvi dan History Festa je po uradnem odprtju sledila okrogla miza z naslovom *Zašto smo izgubili vlast*, ki jo je moderiral zgodovinar dr. Tvrtko Jakovina iz Zagreba. Sodelovali so nekdanji predsednik predsedstva SFRJ Raif Dizdarević, nekdanji jugoslovanski diplomat Budimir Lončar, ki je bil med letoma 1987 in 1991 minister za zunanje zadeve SFRJ, in zgodovinarica dr. Ljubinka Trgovčević.

Drugi dan je bila najprej doktorska delavnica, ki jo je moderirala dr. Anita Buhin iz Pulja. Predstavitev Matka Globačnika iz Zagreba je nosila naslov *Historizam i marksizam u hrvatskim ideološkim sukobima Drugog svjetskog rata*. Dino Dupanović iz Bihaća je predstavil *Bihaćko krajino 1941.–1942. u kulturi sjećanja – Zločin na Garavicama 1942. u funkciji nacionalne homogenizacije krajem 1980-ih godina*. Domagoj Švigir iz Zagreba se je v svoji predstavitvi ukvarjal s spremembami v poučevanju zgodovine ob padcu socializma v Jugoslaviji. Predstavitev Dragana Popovića iz Beograda je nosila naslov *Revizionizam u istorijskim feljtonima u srpskoj štampi u drugoj polovini 1980-ih*, kot zadnji pa se je predstavil še Nemanja Radonjić iz Beograda, in sicer

s temo *Povratak "lažne dileme": Afrička politika Jugoslavije između Evrope i Trećeg sveta 1986–1991.*

Po doktorski delavnici je bilo odprtje razstave *Jugoslavija 1989*, ki so jo pripravili dr. Narcisa Puljek – Bubrić, dr. Sanin Hatibović in dr. Amra Krzić. Razstava, ki na panelih prikazuje leto 1989 v Jugoslaviji in drugje po svetu z različnih vidikov – od politike do vsakdanjega življenja, je na ogled v Bošnjačkem Institutu v Sarajevu. Sledilo je predavanje dr. Latinke Perović iz Beograda z naslovom *Historiografija i nacionalizam* ter predstavitev njene knjige *Zatvaranje kruga. Ishod rascjepa 1971–1972*, na kateri so poleg avtorice sodelovali še dr. Milivoj Bešlin iz Novega Sada, dr. Robert J. Donia iz Ann Arborja (ZDA) in moderator dr. Dragan Marković iz Sarajeva.

Po krajšem predahu se je History Fest nadaljeval s predstavitvijo projekta *Jugoslavija tokom 1980-ih godina*. Projekt, ki govori o zgodovini Jugoslavije v 80. letih, so predstavili dr. Milivoj Bešlin iz Novega Sada, dr. Sonja Biserko iz Beograda in dr. Drago Roksandić iz Zagreba. Slednji je skupaj z dr. Damirjem Agičićem iz Zagreba in dr. Enesom Omerovićem iz Sarajeva sodeloval tudi na predstavitvi Kliofesta in promociji knjige *UHMHS i Srednja Europa*. Zadnji sklop drugega dne History Festa je bil v znamenju okrogle mize z naslovom *Slom socijalizma u Evropi 1989. godine: Globalni kontekst*, na kateri so svoja stališča o omenjeni temi podali dr. Xavier Bougarel iz Pariza, dr. Borut Klabjan iz Kopra, dr. Juraj Marušiač iz Bratislave, dr. Magdalena Najbar – Agičić iz Zagreba, dr. Sergej Romanjenko iz Moskve, dr. Dénes Sokcsevits iz Pečuha in dr. Alexandre Kostov iz Sofije.

V četrtek, 30. maja, so potekale različne delavnice za študente magistrskega in doktorskega študija. Na poletni šoli *Master in European history*, ki se je odvijala v dveh terminih, so se predstavili študentje zgodovine iz Berlina, Dublina, Rima, Pariza, Dunaja, Talina, Madrida, Beograda, Zagreba, Pulja in Sarajeva. Na doktorski delavnici pa smo štirje študentje doktorskega študija predstavili svoje delo in raziskave. Kot prva sem s predstavitvijo z naslovom *Leto 1989 in 1990 na fotografijah Marjana Cigliča, Naceta Bizilja in Toneta Stojka* nastopila jaz. Prek

fotografij sem predstavila ključne dogodke, ki so se dogajali leta 1989 in 1990 v Sloveniji in sovpadajo z dogajanjem drugje po Evropi, ter jih umestila v širši jugoslovanski kontekst. Naslednja je nastopila Ewa Anna Kumelowski iz Berlina. V predstavitvi z naslovom *Tracing the other line: Remembering the Jugoslovenska Dokumenta and the role of a Yugoslav common culture* je poudarila vlogo le-teh v umetnosti in kulturi. Sledila je predstavitev Dina Šakanovića z naslovom *Industrija Tuzle u vremenu tranzicije (1988–2008)*, kot zadnji pa se je predstavil Edin Omerčić, in sicer s predstavivitvijo *Politička djelatnost SPC u Bosni i Hercegovini od 1989. do 1996. godine – Obilježavanje "mučeničkog pokajanja Svetog Velikomučenika Kneza Lazara i Kosovske bitke" u Bosni i Hercegovini 1989. godine*.

Po magistrskih in doktorskih delavnicah so dr. Denis Dierks in dr. Željana Tunić, oba iz Jene (Nemčija), ter dr. Lejla Mulalić iz Sarajeva predstavili projekt "Public history" i suočavanje s bolnom prošlošču. *Pristupi i iskustva jednog evropskog projekta*. Sledilo je predavanje dr. Joachima von Puttkamerja z naslovom *The situation in Eastern Europe 1989*. V nadaljevanju je potekala promocija knjige *Borderlands of Memory. Adriatic and Central European Perspectives*, na kateri sta sodelovala dva izmed njenih avtorjev – dr. Borut Klabjan iz Kopra in dr. Hannes Grandits iz Berlina. Knjiga je delo večletnega raziskovanja in sodelovanja avtorjev iz različnih držav.

Po predstavitvi knjige je sledila predstavitev projekta *Populist rebellion against modernity in 21st-century Eastern Europe: neo-traditionalism and neo-feudalism*. Dr. Milivoj Bešlin z Instituta za filozofiju i društvenu teoriju Univerziteta u Beogradu, dr. Haris Deutsch in dr. Dubravka Stojanović s Filozofske fakultete Univerze v ter dr. Nikola Pantelić z Univerziteta Union Nikola Tesla iz Beograda so pripravili predstavitve individualnega in skupinskega dela v okviru predstavljenega projekta.

Sledila je promocija in predstavitev knjige Boža Repeta *Milan Kučan. Prvi predsednik Slovenije*, ki so jo iz slovenščine prevedli v bosanščino. Na predstavitvi je poleg avtorja sodeloval tudi Milan Kučan, pogovor pa je vodil dr. Husnija Kamberović, ki se je v uvodu najprej obema zahvalil

za sodelovanje in opisal svoje prve vtise o nekdanjem slovenskem predsedniku. Na predstavitvi so poslušalci izvedeli, kako se je avtor lotil pisanja knjige, kako sta z bivšim predsednikom sodelovala ter kako je bila knjiga ob izidu (ne)sprejeta v Sloveniji. Nekdanji predsednik je na koncu odgovarjal tudi na vprašanja publike ter se skupaj z avtorjem tistim, ki so želeli, tudi podpisal v knjigo. Predstavitvi knjige je sledil še zadnji dogodek dneva, in sicer diskusija z naslovom *How to do European History after "1989"*, na kateri so sodelovali dr. Xenia von Tippelskirch iz Berlina, dr. Claudia Craft z Dunaja, dr. Daniela Felsisini iz Rima in dr. Alexandre Rios-Bordes iz Pariza.

Tudi v petek, 31. maja je bila zjutraj najprej doktorska delavnica, na kateri so sodelovali trije doktorski študentje. Vsak je predstavil del teme, s katero se ukvarja v svoji doktorski disertaciji. Najprej smo prisluhnili Tini Filipovič iz Pulja, ki je imela predstavitev z naslovom *Položaj i utjecaj boraca: SUBNOR*, sledil je Tomislav Brandolica iz Zagreba s predstavitevijo *Politička biografija Stipe Šuvara (1955.–1990.)*, kot zadnja pa je nastopila Maja Vehar, ki je v svoji predstavitvi *Načrtovanje družine kot področja formiranje nove oblasti v času osamosvojitvene tranzicije v Sloveniji* prikazala, kako je bila obravnavana zakonodaja o splavu in načrtovanju družine v procesu oblikovanja samostojne slovenske države.

Po doktorski delavnici je sledila promocija Centra za komparativnohistorijske i interkulturalne studije Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (CKHIS). V sklopu le-te so dr. Drago Roksandić, dr. Filip Šimetin Šegvić in dr. Nikolina Šimetin Šegvić predstavili delo *"Annales" in perspective: disignes and accomplishments, vol. 1*, dr. Matko Globačnik pa delo *Vrijeme ideoloških kolebanja. KPJ od Travanjskog rata do napada nacističke Njemačke na SSSR*. To je bil tudi zadnji del History Festa v Sarajevu, sledili so dogodki v Banja Luki.

V Banja Luki je bila najprej promocija knjige Iva Goldsteina z naslovom *Jasenovac*, na kateri sta sodelovala dr. Seid Serdarević in dr. Goran Hutinec, oba iz Zagreba, sledila pa je okrogla miza z naslovom *Historiografija – predvodnica i/ili sljedbenica: Politička zbivanja u*

Jugoslaviji 1989. i historijski revizionizam, na kateri so sodelovali dr. Branimir Janković iz Zagreba, dr. Husnija Kamberović iz Sarajeva, dr. Adnan Prekić iz Podgorice, dr. Božo Repe iz Ljubljane, dr. Dubravka Stojanović iz Beograda in dr. Petar Todorov iz Skopja.

V soboto, 1. junija se je dogajanje odvijalo najprej v Konjicu, in sicer v včasih skrbno varovanem Titovem bunkerju, ki so ga v strogi tajnosti gradili od leta 1953 do leta 1979 za primer atomskega napada. Bunker, obsega 6.500 m² površine ter se nahaja 280 m pod površjem zemlje, je bil grajen in opremljen tako, da bi lahko v primeru napada brez zunanjega kontakta v njem vsaj pol leta živelo 350 ljudi, prenesel pa bi atomski udar moči 20 kiloton TNT-ja. Nekoč najbolj varovana državna skrivnost je danes vedno bolj obiskana turistična destinacija, v sklopu History festa pa je postala tudi prizorišče dveh dogodkov. V objektu D-0 je bila najprej odprtja razstava *MONUMENTI – Promjenljivo lice sjećanja*, ki prikazuje, kako se je skozi čas spreminjalo mesto izbranih jugoslovanskih spomenikov v kulturni identiteti in kolektivnem zavedanju. Sledila je okrogla miza z naslovom *Sastanak u bunkeru: 30 godina poslije – Politička dešavanja u Jugoslaviji 1989. i državni vrh*, na kateri so sodelovali nekdanji predsednik predsedstva Republike Slovenije, Milan Kučan, ter nekdanja predsednika predsedstva SFRJ, Stipe Mesić in Raif Dizdarević. Kučan je v svojem pripovedovanju med drugim izpostavil, da se danes Evropska unija sooča s podobno situacijo kot Jugoslavija ob razpadu in da bo potrebno mnogo dialogov in razumevanja med državami, da bodo dosegle načela in vrednote, na katerih je Evropska unija zgradila svoje temelje. Na zadnje vprašanje moderatorja dr. Dejana Jovića iz Zagreba, ali se čutijo krive za dogajanje pred 30 leti in njihove posledice, so vsi trije odgovorili pritrdilno ter prevzeli določen del krivde oz. odgovornosti. Milan Kučan je ob tem še poudaril, da je potrebno razumeti dogajanje pred 30 leti, da lahko razumemo, s čim vse so se soočali takratni voditelji, ki so nosili izjemno odgovornost do svojih državljanov. Edini je tudi konkretno izrazil obžalovanje, in sicer za izbrisane in Ljubljansko banko.¹

¹ Del okrogle mize, ki se je odvijala v Konjicu, je na voljo na povezavi: <https://youtu.be/Oo-P0e0siGs>.

Iz Konjica se je History Fest preselil še na zadnjo lokacijo – v Mostar. V Centru za kulturo je bilo najprej odprtje razstave *Granice, zidovi i mostovi na Balkanu*, ki je nastala v okviru slovenskega raziskovalnega projekta z naslovom *Okupacijske meje v Sloveniji 1941–1945 oz. Naredite mi to deželo zopet nemško ... italijansko ... madžarsko ... hrvaško! Vloga okupacijskih meja v raznarodovalni politiki in življenju slovenskega prebivalstva*, pri katerem pod vodstvom dr. Boža Repeta sodelujejo slovenski raziskovalci, študentje ter drugi. Vodstvo po razstavi in kratko predstavitev projekta je imel dr. Božidar Flajšman.² V sklopu teme meja je pod vodstvom dr. Husnije Kamberovića potekala tudi okrogla miza, pri kateri so sodelovali dr. Kornelija Ajlec iz Ljubljane, ki je vključena v prej omenjeni projekt, dr. Robert J. Donia iz Ann Arborja (ZDA), dr. Hannes Grandits iz Berlina, dr. Drago Roksandić iz Zagreba in dr. Sanja Zlatanović iz Beograda.

Zadnje dejanje History Festa je bila okrogla miza z naslovom *Godina 1989. u Jugoslaviji – predziđe pakla?*. V uvodu je dr. Vera Katz, ki je moderirala pogovor, predstavila ključne dogodke, ki so se v Jugoslaviji odvijali leta 1989, potem pa so dogajanje po posameznih državah predstavili še dr. Milivoj Bešlin iz Novega Sada, dr. Dragan Markovina iz Mostarja, dr. Dejan Jović iz Zagreba, dr. Šerbo Rastoder iz Bara, dr. Božo Repe iz Ljubljane, dr. Radina Vučetić iz Beograda in dr. Mariana Stamova iz Sofije.

V zaključnem nagovoru se je dr. Husnija Kamberović najprej zahvalil vsem sodelujočim posameznikom, institucijam in sponzorjem. Posebej je izpostavil zadovoljstvo, da smo se tudi letošnjega History Festa udeležili študentje doktorskega in magistrskega študija, ter upanje, da bomo čez 15 let mlajše generacije prevzele vloge strokovnjakov, ki sodelujejo na takšnem dogodku.

Sama sem History Fest obiskala in na njem aktivno sodelovala že drugo leto zapored. Dogodek predstavlja stičišče znanja, novih spoznanj in nenazadnje novih prijateljskih vezi. Na History Festu se namreč srečajo in predstavijo zgodovinarji iz različnih koncev sveta,

² Več informacij o projektu je dostopnih na povezavi: <https://www.facebook.com/OkupacijskeMeje/>.

ki strokovno pokrivajo različna področja in teme, in vse to nam, doktorskim in magistrskim študentom, vliva dodatno motivacijo pri našem nadaljnjem raziskovalnem delu.

KONTAKTI AVTORJEV

AUTHORS' CONTACT INFO

Jure K. Čokl, univerzitetni diplomirani kulturolog, doktorski študent zgodovine na Filozofski fakulteti v Ljubljani

Ulica Manice Komanove 13, SI – 1000 Ljubljana, Slovenija
jure.cokl@gmail.com

dr. Primož Gašperič, znanstveni sodelavec, vodja Zemljepisnega muzeja

Geografski inštitut Antona Melika, ZRC SAZU
Gosposka ulica 13, SI – 1000 Ljubljana, Slovenija
primoz.gasperic@zrc-sazu.si

Žan Grm, univerzitetni diplomirani nemcist in univerzitetni diplomirani zgodovinar

Zrinjskega ulica 20, SI – 1230 Domžale, Slovenija
zan.grm@gmail.com

Monika Močnik, kustosinja in doktorska študentka zgodovine na Filozofski fakulteti v Ljubljani

Muzej novejše zgodovine Slovenije
Celovška cesta 23, SI – 1000 Ljubljana, Slovenija
monika.mocnik@muzej-nz.si

Branko Ocvirk, magister profesor zgodovine

Čemšenik 1, SI – 1413 Čemšenik, Slovenija
ocvirk.branko@gmail.com

Ivan Smiljanić, univerzitetni diplomirani zgodovinar in univerzitetni diplomirani rusist

Tuga Vidmarja 2, SI – 4000 Kranj, Slovenija
ivansmil.is@gmail.com

dr. Matija Zorn, znanstveni svetnik, docent, predstojnik

Geografski inštitut Antona Melika, ZRC SAZU
Gosposka ulica 13, SI – 1000 Ljubljana, Slovenija
matija.zorn@zrc-sazu.si

9 771234 567898